

Det nationella försvaret som försvann

En komparativ fallstudie av svenskt och finskt nationellt
försvar under 2000-talet

Abstract

Ever since the end of the Cold War, Sweden and Finland have had differentiated views on the need for a national defense. During the 2000s, Finland has had a strong national defense in relation to its neighboring countries, while Sweden gradually phased out its national defense capability.

The study is carried out by analyzing the documentation issued by the Swedish and Finnish government using one of Allison's and Zelikow's analysis models taken from *Essence of Decision*.

The study shows that the reduction of the national defense capability of the two countries is logical and rational in relation to the prevailing threat at the time. The fact that the national defense capabilities of the countries differ in this respect is due to their history. Finland's experience during the Second World War has given them strong reasons to maintain a strong defense force.

Nyckelord: Sverige, Finland, nationellt försvar, säkerhetspolitik, Försvarsbeslut.
Antal ord: 10344

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte, problemformulering och relevans	2
1.2	Hypoteser	3
1.2.1	Avsaknad av allvarlig hotbild	3
1.2.2	Historiska aspekter	3
1.3	Tidigare forskning	3
1.4	Definitioner	4
2	Metod	5
2.1	Metodval.....	5
2.2	Avgränsningar	6
2.3	Källmaterial	6
2.4	Källkritik	6
3	Teori	8
3.1	Uppsatsens teori	8
3.1.1	Den rationella modellen	9
4	Ländernas säkerhetspolitiska historia	10
4.1	Sverige.....	10
4.2	Finland.....	11
5	Analys	13
5.1	Analys av svensk försvarspolitik 2004.....	13
5.1.1	Hotbild.....	13
5.1.2	Mål	14
5.1.3	Handlingsalternativ	14
5.1.4	Konsekvenser	15
5.1.5	Valt handlingsalternativ	16
5.2	Analys av svensk säkerhetspolitik 2009.....	16
5.2.1	Hotbild.....	16
5.2.2	Mål	17
5.2.3	Handlingsalternativ	18
5.2.4	Konsekvenser	18
5.2.5	Valt handlingsalternativ	19

5.3	Analys av svensk säkerhetspolitik 2015.....	20
5.3.1	Hotbild.....	20
5.3.2	Mål	20
5.3.3	Handlingsalternativ	21
5.3.4	Konsekvenser	21
5.3.5	Valt handlingsalternativ	22
5.4	Analys av finsk säkerhetspolitik 2004	22
5.4.1	Hotbild.....	22
5.4.2	Mål	23
5.4.3	Handlingsalternativ	23
5.4.4	Konsekvenser	23
5.4.5	Valt handlingsalternativ	24
5.5	Analys av finsk säkerhetspolitik 2009	24
5.5.1	Hotbild.....	24
5.5.2	Mål	24
5.5.3	Handlingsalternativ	25
5.5.4	Konsekvenser	25
5.5.5	Valt handlingsalternativ	25
5.6	Analys av finsk säkerhetspolitik 2017	26
5.6.1	Hotbild.....	26
5.6.2	Mål	27
5.6.3	Handlingsalternativ	27
5.6.4	Konsekvenser	27
5.6.5	Valt handlingsalternativ	28
6	Avslutning.....	29
6.1	Resultat.....	29
6.1.1	Avsaknad av allvarlig hotbild	30
6.1.2	Historiska aspekter	30
6.1.3	Summering av resultat.....	31
6.2	Förslag på vidare forskning.....	32
7	Referenser.....	33

1 Inledning

Slutet av 1980-talet var en händelserik tid som har format svensk säkerhetspolitisk framtid på ett påtagligt sätt. Under sensommaren och hösten flydde hundratusentals östtyskar till väst och demonstrationer för ett demokratiskt styre utbröt i flera östtyska städer (Nationalencyklopedin, Berlinmuren). Demonstrationerna i Östtyskland var en följd av att det stagnerande sovjetsystemet inte hade kapacitet för att hantera kapprustningen med USA. Michael Gorbatsjov som dåvarande sovjetisk partichef insåg behovet av reformer och hans förslag till reformer och nedrustning möttes med glädje från väst (Nationalencyklopedin, kalla kriget). Under hösten 1989 föll Berlinmuren och så även de gamla regimerna i Östtyskland, Tjeckoslovakien, Bulgarien och Rumänien vilket fick till följd att det sovjetiska säkerhetssystemet föll samman (Nationalencyklopedin, kalla kriget).

Under de följande åren tog nedrustningen i Europa fart och 1991 upplöstes såväl Warszawa-pakten, det sovjetiska kommunistpartiet och så småningom hela Sovjetunionen. Detta innebar början på en ny världspolitisk era, det kalla kriget var över (Nationalencyklopedin, kalla kriget).

Innebörden av detta, som Wilhelm Agrell uttrycker det i boken *Det säkra landet* (Agrell, 2016, s. 91), blev att ”under våren 1990 stod det fullständigt klart att det europeiska säkerhetssystemet höll på att förändras i grunden”. Slutet på det kalla kriget förändrade radikalt Sveriges försvars- och säkerhetspolitik. Den nya tiden framstod som säker. Under de första åren av 1990-talet tog detta sig form genom bland annat Sveriges medlemsansökan till Europeiska Gemenskapen (EG), vilket tidigare inte varit en framkomlig väg då det inte ansågs vara förenligt med den svenska neutralitetspolitiken (Agrell, 2000, s. 270). Hotbilden var förändrad och den säkerhetspolitiska komplexiteten ökade, vilket kan exemplifieras genom följande citat:

”Ett vidgat säkerhetsbegrepp, som rymmer icke-militära hot och risker vid sidan av väpnade anfall, skall styra totalförsvarets uppgifter.” (Prop. 1995/96:12, s. 3).

För att kunna möta den nya tidens säkerhetspolitiska komplexitet behövdes en reformation av Försvarsmakten. Sverige behövde en flexibel och omedelbart gripbar styrka, för att kunna försvara landets intressen på de platser Sveriges riksdag ansåg nödvändiga. Detta faktum uttrycks av professor Wilhelm Agrell i boken *”Det säkra landet”* genom bland annat följande stycke ”Försvarsmakten helt överordnade uppgift från 2004 var att genomföra internationella insatser och det centrala blev här att bygga upp en så kallad expeditionär förmåga baserad på stående förband” (Agrell, 2016, s. 214).

I början av 2000-talet ominriktades Försvarsmakten från ett invasionsförsvar mot ett insatsförsvar. Försvarsbeslut 2004 är att betrakta som slutpunkt på denna ominriktning och tillsammans med försvarsbeslut 2000 har även den största förbandsnedläggning sedan 1925 nu genomförts enligt professor Olof Holm i en artikel publicerad i Tidskrift i Sjöväsendet (Holm, 2015, s. 273 – 288). 2010 blir värnplikten vilande i fredstid och ersattes med frivillighet och anställd personal (Försvarsmakten, 2019, Värnplikten genom åren).

Försvarsmakten var nu i grunden förändrad. Invasionsförsvaret hade under 2000-talet reducerats till en mycket låg nivå och förmågan att försvara svenskt territorium var begränsat till ett angrepp med ett begränsat mål. Detta skulle försvaret klara under ungefär en vecka enligt en intervju i Svenska dagbladet 2012 med dåvarande Överbefälhavaren Sverker Göransson.

Den ryska annekteringen av Krimhalvön 2014 förändrade situationen. Fokus hamnade åter på invasionsförsvaret.

1.1 Syfte, problemformulering och relevans

Syftet med uppsatsen är att jämföra Sverige och Finland avseende synen på behov av ett nationellt försvar under tidsperiod 2004 till 2017.

Den svenska ominriktningen från invasionsförsvar till insatsförsvar kan utifrån den aktuella omvärldsutvecklingen kännas rationell. Att reducera landets försvarsmakt och då framför allt fokus på det nationella försvaret förefaller sig vara logiskt då det tidigare hotet försvann i samband med upplösningen av såväl Warszawa-pakten som Sovjetunionen.

Även Finland reducerade vid denna tid sin försvarsmakt. Dock med ett viktigt undantag, Finland bibehöll sitt fokus på det nationella försvaret och upprätthöll en betydligt större försvarsmakt.

Uppsatsens frågeställning grundar sig i just detta faktum och lyder:

Varför avvecklade Sverige sitt nationella försvar under 2000-talet när Finland behöll sitt?

Frågeställningen framstår som relevant ur perspektivet att två länder med i grunden likartade säkerhetspolitiska förutsättningar går skilda vägar gällande behovet av en försvarsmakt som kan skydda det egna landets territorium. Att förstå och förklara denna diskrepans kan möjliggöra en annan förståelse för de säkerhetspolitiska beslut som fattas under kommande år.

1.2 Hypoteser

För att hitta förklaringar på uppsatsens forskningsfråga kommer nedanstående hypoteser att nyttjas. Uppsatsens analys kommer i första hand att inriktas mot att bekräfta eller falsifiera hypoteserna.

1.2.1 Avsaknad av allvarlig hotbild

Den första hypotesen grundar sig i att avvecklingen av det nationella försvaret skedde som ett resultat av avsaknaden av en allvarlig hotbild. Warszawa-pakten och Sovjetunionen var upplösta varvid invasionshotet mot Sverige och Finland inte längre existerade.

1.2.2 Historiska aspekter

Uppsatsens andra hypotes tar sin grund i de båda ländernas historia. Utifrån denna hypotes har ländernas erfarenheter från framför allt andra världskriget kommit att prägla de säkerhetspolitiska val som har gjorts efter kalla kriget.

1.3 Tidigare forskning

Det finns ett flertal böcker som utförligt beskriver den Svenska Försvarsmaktens omstrukturering. Professor Wilhelm Agrell har bland annat studerat hur den svenska säkerhetspolitiken förändrats efter det kalla krigets slut i sin bok *Det säkra landet*. Boken behandlar hur den svenska säkerhetspolitiken har förändrats efter det kalla krigets slut och hur invasionsförsvaret lagt ner till förmån för den internationella inriktningen. Därutöver har Agrell även beskrivit den stora svenska försvarsavvecklingen från slutet av 1990-talet i boken *Fredens illusioner*.

Vidare har forskning samt artiklar som berör området publicerats av bland annat Totalförsvarets Forskningsinstitut (FOI). Här återfinns bland annat artiklar av ledamöter från finska försvarsministeriet med ansatsen att förklara problematiken inom finsk försvarsplanering.

Utöver ovanstående så har det författats ett antal uppsatser som gör jämförelser mellan bland annat Sverige och Finland. Ett sådant exempel är Stefan Petterssons uppsats *Lika men ändå olika* som jämför hur Sverige, Danmark och Finland har tolkat och reagerat på den säkerhetspolitiska miljön som uppstått efter det kalla krigets slut.

1.4 Definitioner

Nedan definieras centrala begrepp för att förklara deras innebörd i uppsatsens kontext:

Invasionsförsvaret – Invasionsförsvaret är uppbyggt för att kunna hantera storskaliga invasionshot. Invasionsförsvaret skulle kunna möta en angripare till sjöss, i luften eller på marken. Syftet med invasionsförsvaret är att hävda landets territoriella integritet samt understödja det civila samhället i händelse av konflikt.

Insatsförsvaret – Ett teknologiskt utvecklat försvar byggt på stående förband. Insatsförsvaret skall utan att mobilisera kunna nyttjas för insatser såväl nationellt som internationellt.

Nationellt försvar – Den grundläggande förmågan att försvara landet och dess territorium, befolkning och infrastruktur i ett geostrategiskt sammanhang (Agrell, 2010, s. 240).

Försvarsbeslut 2004 – Utgörs av propositionerna 2004/05:5, 2004/05:43 samt 2004/05:160

Försvarsbeslut 2009 – Utgörs av propositionen 2008/09:140

Försvarsbeslut 2014 – Utgörs av propositionen 2014/15:109

Finska statsrådet – Motsvarar Sveriges regering.

2 Metod

I detta kapitel sammanfattas och motiveras den för uppsatsen valda metoden. Vidare kommer även avgränsningar, operationaliseringar och källmaterial att belysas.

2.1 Metodval

Uppsatsens ambition är att jämföra Sverige och Finland avseende synen på behovet av ett nationellt försvar mellan åren 2004 och 2017. Syftet med detta är att söka förklaringar på den skillnad som har uppkommit gällande storlek och inriktning på de två ländernas Försvarsmakter. Således har uppsatsen en förklarande ambition och söker utifrån två analysenheter inom samma tidsram förklaringar på forskningsfrågan. Per definition är uppsatsen en jämförande (komparativ) fallstudie (Essaiasson m.fl., 2017, s. 109).

Då uppsatsens frågeställning utgår från den beroende variabeln (nationellt försvar) nyttjas en ”bakvänd” mest lika-design. Således är det de oberoende variablerna som förklarar skillnaden i den beroende variabeln. Grunden för en ”bakvänd” mest lika-design är att det finns en ordentlig variation i den beroende variabeln, vilket tydligt är fallet avseende Sveriges och Finlands invasionsförsvar (Essaiasson m.fl., 2017, s.103). Uppsatsen är av teorikonsumerande slag då det är fallet och inte teorin som står i centrum för författarens intresse. (Essaiasson m.fl., 2017, s. 87–90).

Uppsatsens upplägg är enligt följande:

Inledningsvis operationaliseras uppsatsens analysmodell mot bakgrund av de två hypoteserna för att hitta lämpliga frågeställningar kopplat till forskningsfrågan. Den i uppsatsen nyttjade analysmodellen är en av de tre modeller som är beskrivna i boken *Essence of Decision* (Allison & Zelikow, 1999).

Därefter analyseras relevant empiri utifrån den operationaliserade analysmodellen.

I nästa steg sammanställs utfallet av analysen för att kunna jämföra de två länderna.

Slutligen testas utfallen av analysen mot hypoteserna i syfte att kunna bekräfta eller falsifiera dessa. Resultatet av detta kommer sedan att nyttjas för att besvara uppsatsens forskningsfråga.

2.2 Avgränsningar

Begreppet säkerhetspolitik är enligt nationalencyklopedin en sammanfattning av de åtgärder en stat vidtar för att bevara sin säkerhet. (Nationalencyklopedin, säkerhetspolitik). I uppsatsen sammanfattas därför försvars- och säkerhetspolitik under begreppet säkerhetspolitik. Dock kommer inte alla aspekter av ländernas säkerhetspolitik att belysas utan uppsatsens begränsar sig till det militära försvaret. Det hade varit intressant att tillföra även andra aspekter som exempelvis utrikespolitik, men med hänsyn tagen till den disponibla tiden är detta inte möjligt. Oundvikligen kommer det att finnas vissa inslag av utrikespolitik med i uppsatsen, men de är då inte i fokus.

Vidare kommer uppsatsens empiri till största delen att byggas på försvarsbeslut, propositioner, betänkanden samt det finska statsrådets säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse. Gällande det finska statsrådets säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse så är redogörelsen 2012 inte med i analysen, då det inte finns någon för motsvarande tid på svensk sida. Avgränsningen är gjord på ett sådant sätt att empirin omfattar tiden före kriget i Georgien (2008) tiden före annekteringen av Krim (2014) samt ett tillfälle efter Krim.

Uppsatsen kommer inte heller att innefatta politiska prioriteringar tagna med hänsyn till ländernas inrikes- eller utrikespolitik. Denna avgränsning är gjord med hänsyn till det enorma empiriska underlag som hade behövt analyseras för att ge en rättvisande bild av denna aspekt. Den disponibla tiden för uppsatsen medger inte en sådan analys.

2.3 Källmaterial

Uppsatsens källmaterial utgörs primärt av officiella skrivelser kopplade till försvarsbesluten under den aktuella tiden. Då uppsatsen är en fallstudie baserad på kvalitativ textanalys så är urvalet av empiri strategiskt och med fokus på propositioner, försvarsberedningens rapporter och det finska statsrådets säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse. För att möjliggöra data för analysen enligt den valda analysmodellen nyttjas även empiri från tidigare forskning samt intervjuer och tidningsartiklar som sekundärt underlag.

2.4 Källkritik

Då merparten av uppsatsens empiri utgörs av skrivelser utgivna från Sveriges regering, riksdag och försvarsmakt samt Finlands regering så bedöms reliabiliteten avseende dessa som hög. Även de delar av empirin som utgörs av tidigare forskning bedöms ha hög reliabilitet då de utgörs av material publicerat

från erkända forskare inom området. De tidningsartiklar som används är svårare att värdera gällande reliabiliteten, men då de kommer att utsättas för källkritik avseende äkthet, oberoende, samtidighet och tendens så uppfyller de kraven. Vidare kommer även uppgifter från dessa källor att jämföras med övrig empiri vilket leder till god reliabilitet.

3 Teori

För att möjliggöra bearbetning av den empiri som nyttjas i uppsatsen så används en av de analysmodeller vilka Graham Allison och Philip Zelikow beskriver i boken *Essence of Decision – Explaining the Cuban Missile Crisis* från 1999.

Boken bygger på en fallstudie av Kubakrisen, utifrån vilken ansatsen är att med hjälp av tre analysmodeller förklara de inblandade staternas handlande. Analysmodellerna i boken är utformade för att vara generaliserbara så att verktyget även, efter viss omarbetning, går att använda för att analysera och förstå beslut som fattas. Det påpekas i boken att ingen av analysmodellerna ensam kan ge en fullständig förklaring av fattade beslut, utan att minst två av analysmodellerna bör användas. Tidigare var grunden för denna typ av analys att enbart det som i boken benämns som *Rational Actor Model* användes. Denna analysmodell som har sin grund inom det ekonomiska fältet, kunde enligt Allison inte ensam förklara utfallet av besluten varvid de två andra analysmodellerna presenterades i boken. Genom att kombinera två eller alla tre analysmodellerna så kunde även mer komplexa beslut analyseras ur fler perspektiv. De andra två analysmodellerna som beskrivs i boken är *Organizational Behavior Model* och *Governmental Politics Model*.

3.1 Uppsatsens teori

Av de tre analysverktygen presenterade i *Essence of Decisions – Explaining the Cuban Missile Crises* nyttjas endast en i denna uppsats. Som ovan nämnts så förespråkar författarna att minst två av modellerna bör användas, men då antalet årtal som analyseras är stort medger inte tiden att mer än en av modellerna används. Valet att nyttja ett större antal årtal istället för att nyttja ytterligare en modell grundar sig i att det framstår som väsentligt att analysera tiden innan kriget i Georgien, mellan Georgienkriget och Krimkriget samt besluten fattade efter Krimkriget. Med utgångspunkt från uppsatsens hypoteser och mängden analysenheter så framstår *Rational Actor Model* som den lämpligaste modellen. Anledningen till att valet föll på denna och inte på *Organizational Behavior Model* eller *Governmental Politics Model* grundar sig i uppfattningen att utifrån hypoteserna så kan *Rational Actor Model* förklara huruvida besluten var rationella och därigenom möjliggöra att hypoteserna kan bekräftas eller falsifieras. De andra två presenterade modellerna bygger på att de fattade besluten var resultat av myndigheters standardiserade arbetssätt eller resultat av förhandlingar. Även dessa aspekter skulle vara intressanta att analysera, men detta är inte möjligt med hänsyn till den disponibla tiden för uppsatsen.

3.1.1 Den rationella modellen

Enligt Graham Allison är det utifrån *Rational Actor Model* (hädanefter kallad den rationella modellen) som de flesta försöker förklara beslutsfattande. Analysmodellen utgår ifrån att de beslut som fattas är det rationella valet utifrån att syftet är att maximera värdet för aktören. Då värdemaximering är i fokus så ställs beslutens olika mål mot de konsekvenser detta kan innebära varvid det beslut som genererar de största egna fördelarna väljs. Fördelarna skall överväga gentemot nackdelarna. Utifrån denna modell ter det sig således förhållandevis klart, framför allt i efterhand, varför beslut fattades så som de gjorde. Den rationella modellen bygger på att beslutsfattande görs av en aktör såsom en stat och inte av enskilda aktörer. I såväl Sverige som Finland är strävan att försvarsuppgörelser fattas av en bred majoritet, varvid modellen är lämplig för att analysera just försvarsuppgörelser i de båda länderna. I *Essence of Decision* definieras ett antal grundläggande frågor för att besvara varför en aktör fattar sina beslut (Allison & Zelikow 1999, s. 389-390), dessa är:

- *Omständigheter/Hot*. Vilka är omständigheterna eller hoten som ligger till grund för beslutet?
- *Mål*. Vad är aktörens målsättning?
- *Alternativ*. Vad finns det för olika handlingsalternativ för att uppnå målsättningen?
- *Konsekvenser*. Vilka konsekvenser medför de olika handlingsalternativen? Fördelar och nackdelar.
- *Val*. Valt alternativ för maximal utdelning med minst nackdelar.

För att möjliggöra analys utifrån den rationella modellen så har ovanstående aspekter till del anpassats varvid följande frågeställningar används som indikatorer på empirin:

- Hotbild - Vilken hotbild låg till grund för beslutet?
- Mål - Vad var målet med beslutet?
- Handlingsalternativ- Vilka handlingsalternativ fanns?
- Konsekvenser - Vilka var konsekvenser (för de olika handlingsalternativen)?
- Valt handlingsalternativ- Vilket handlingsalternativ valdes?

4 Ländernas säkerhetspolitiska historia

I kapitlet presenteras en kort berättelse om ländernas säkerhetspolitiska historia. Syftet med denna del av uppsatsen är att belysa händelser som kan förklara delar av de beslut som fattats under senare år.

4.1 Sverige

Alltsedan det korta fälttåget mot Norge 1814 har Sverige levt i fred. Efter 1814 förde Sverige en målmedveten freds- och utrikespolitik, inledningsvis i samverkan med Ryssland men efterhand med en alltmer västmaktsvänlig inriktning. I början av 1900-talet knöts starka vänskapsband med Tyskland, vilket ansågs ge Sverige trygghet mot en befärad rysk expansion.

Under tiden före och under första världskriget förde Sverige en strikt neutralitetspolitik.

Tiden mellan första och andra världskriget medgav en omfattande nedrustning av Sveriges försvar. Sverige sökte sin säkerhetspolitiska trygghet i nationernas förbund.

I samband med krigsutbrottet 1939 utfärdade svenska regeringen en neutralitetsförklaring. Sveriges säkerhetspolitiska läge hade försämrats dramatiskt och den svenska neutralitetspolitiken sattes på prov, bland annat genom tyska trupptransporter genom Sverige.

Under 1942, i samband med att Tysklands framgångar började vändas till motgångar, lades den svenska utrikespolitiken om. 1943 fattades det beslut om att inga transporter av tyska soldater fick genomföras genom Sverige och efterhand som krigsslutet närmade sig så anpassade Sverige sin politik utifrån de allierades krav.

Vid andra världskrigets slut var Sverige ett av få europeiska länder som undvikit att dras in i kriget. Även efter kriget vidmakthölls den svenska neutralitetspolitiken under devisen alliansfrihet i krig syftande till neutralitet i krig (Nationalencyklopedin, Sverige).

Den svenska försvarsmakten bestod efter försvarsbeslutet 1996 av 13 armébrigader och sammanlagt cirka 250 000 personer. Detta var en reducering från tidigare försvarsbeslut då det exempelvis efter försvarsbeslutet 1989 fanns 21 brigader. (Försvarets förutsättningar – en ESO-rapport om erfarenheter från 20 år av försvarsreformer, s. 139).

4.2 Finland

Under en stor del av 1800-talet har Finland varit en stabil och lojal del av det ryska kejsardömet. I slutet av 1800-talet uppstod ett antal mindre konflikter mellan Finland och Ryssland gällande bland annat värnpliktsfrågan och stiftandet av s.k. rikslagar, vilket var ett sätt att ge Finlands lantdag en underordnad roll och inordna Finland i det ryska kejsardömet.

Under början av 1900-talet förändrades det politiska läget i Finland och konstitutionella konflikter mellan Finland och Ryssland avlöste varandra fram till 1917 då den ryska regeringen upplöste den finska lantdagen. Efter bolsjevikrevolutionen i Ryssland förklarade den 6 december 1917 lantdagen Finland som självständigt.

I början av 1918 erkände den ryska regeringen, Sverige och Frankrike Finlands självständighet. Trots den finska självständigheten fanns det ryska trupper kvar i Finland. Den 27 januari 1918 inledde Gustav Mannerheim, som vid tidpunkten var Finlands arméchef, avvärjning av de ryska trupperna. Detta ledde till inbördeskrig mellan Mannerheims armé och det finländska röda gardet. Inbördeskriget delade Finland mellan den falang som stod på rysk sida (röda gardet) och Mannerheims armé (den vita armén). Inbördeskriget, som slutade med vit seger i maj 1918, efterlämnade djupa klyftor i Finland.

I det nya självständiga Finland var gränsfrågor och förhållandet till Ryssland viktiga delar av utrikespolitiken och under det pågående inbördeskriget i Ryssland deltog frivilliga expeditionskårer stödda av den finska regeringen.

1932 slöt Finland ett "non-aggression" fördrag med Sovjetunionen. Under de följande åren av 1930-talet söktes försvarssamarbete med Sverige vilket misslyckades 1939 beroende på Sovjetiskt motstånd. (Nationalencyklopedin, Finland).

Under upptakten av andra världskriget krävde Sovjetunionen att Finland skulle efterskänka landterritorium i utbyte mot andra. Förhandlingarna de två länderna emellan strandade varvid Sovjetunionen angrep Finland den 30 november 1939. Trots västmakternas fördömande fick inte Finland någon militär hjälp och tvingades acceptera fred på Sovjetunionens villkor den 12 mars 1940. (Nationalencyklopedin, vinterkriget).

Efter freden med Sovjetunionen befann sig Finland i ett utsatt läge och landet valde att närma sig Tyskland. I juni 1941 deltog Finland i operation Barbarossa och mot slutet av sommaren hade de i freden med Sovjetunionen avträdna områdena återerövrats. Finland var således åter i krig med Sovjetunionen. Efter det tyska nederlaget vid Stalingrad 1943 försökte Finland förhandla fram en separat fred med Sovjetunionen. Försöken föll dock då den finska regeringen ansåg att de sovjetiska villkoren var för hårda. I juni 1944 tvingades den finska armén till reträtt på Karelska näset efter ett ryskt anfall. September 1944 ingick den nyvalda finska presidenten Gustav Mannerheim vapenstillestånd med Sovjetunionen vilket så småningom nedtecknades i bestämmelserna i Parisfreden 1947.

Under efterkrigstiden präglades Finlands utrikespolitik och säkerhetspolitik av att acceptera Sovjetunionens säkerhetsintressen. 1948 slöts Vänskaps- Samarbets- och Biståndsavtalet (VSB-avtalet) mellan Finland och Sovjetunionen. Trots flertalet allvarliga kriser i relationerna mellan Finland och Sovjetunionen stabiliserades Finlands internationella ställning. Finland blev associerad medlem av Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA) 1961 och slöt ett handelsavtal med EG 1978. 1989 gav Michail Gorbatsjov (Sovjetunionens dåvarande president) Finland ett förbehållslöst erkännande av dess neutralitetspolitik. Med detta som bakgrund förklarade Finland 1990 att de inte längre såg sig bundna av bestämmelserna i Parisfreden som begränsade landets suveränitet.

Under 1990-talet blev Finland medlemmar i EG, observatörer i Nordatlantiska samarbetsrådet (NACC) och Västeuropeiska unionen (VEU). (Meinander, 2014).

Finlands försvarsmakt bestod 1997 av 27 armébrigader och sammanlagt cirka 530 000 personer. (Statsrådets kansli, 2001, bilaga 3).

5 Analys

I detta kapitel analyseras Sveriges och Finlands försvars- och säkerhetspolitik mellan 2004 och 2017 utifrån offentliga dokument såsom försvarsberedningsrapporter, försvarspropositioner samt försvarsbeslut.

5.1 Analys av svensk försvarspolitik 2004

Nedanstående analys kommer att belysa Sveriges säkerhetspolitik i samband med försvarsbeslutet 2004 utifrån den rationella modellen. Försvarsbeslutet 2004 är del av ett större sammanhang då den i propositionen vid flera tillfällen omtalade försvarsreformen påbörjades 1999. Försvarsreformen beskrivs av försvarsberedningen på följande sätt:

”För Försvarsmaktens del inleddes det konkreta omställningsarbetet våren 2000 med beslut om förändrade krav på operativ förmåga, en ny insatsorganisation samt nedläggningar och nyetableringar i grundorganisationen.

Försvarsreformens mål är att omvandla det tidigare invasionsförsvaret till ett modernt och flexibelt insatsförsvaret. Förbands användbarhet och tillgänglighet skall svara mot behoven av operativ förmåga i olika tidsperspektiv med en differentierad beredskap i insatsorganisationen som en följd.” Längre ner i samma stycke kan vi läsa: *”En omfattande internationalisering pågår med syfte att skapa ökad förmåga att kunna delta i internationell krishantering och säkerhetsfrämjande samarbete.”* (Ds2003:34, s.31)

5.1.1 Hotbild

Den 23 september 2004 överlämnade den svenska regeringen proposition 2004/05:5 till Sveriges riksdag. Den svenska ståndpunkten 2004 var att ett militärt angrepp riktat enskilt mot Sverige var osannolikt under överskådlig tid, vilket i propositionen definierades som minst en tioårsperiod (Prop. 2004/05:5, s. 12). Denna ståndpunkt byggdes på den positiva utvecklingen som skett i omvärlden efter kalla kriget. Gällande vårt närområde så beskrivs Östersjöområdet som stabilt. De baltiska länderna har blivit medlemmar av såväl EU som North Atlantic Treaty Organization (Nato) och även Ryssland har upprättat arbetsrelationer med de båda organisationerna (Prop. 2004/05:5, s. 18).

Spänningar mellan stater minskade succesivt både i vårt närområde och globalt. Säkerhetsläget genomgick en fundamental förändring där det nu var andra

hot och utmaningar som kom upp på agendan. Mot bakgrund av bland annat terrordåden i New York 2001 så framstod den nya tidens hot mer komplexa och svårförutsägbara än de tidigare hoten om väpnade angrepp mot landets territorium. För att kunna möta dessa hot fanns behov av ett bredare samarbete globalt. Det tidigare nationella säkerhetstänket behövde omvärderas till förmån för vår gemensamma säkerhet. Detta beskrivs i propositionen på följande sätt: *”Sverige och övriga världssamfundet har ett ansvar att möta de hot som finns mot vår gemensamma säkerhet. Genom konfliktförebyggande insatser och konflikthantering i det aktuella området kan omvärlden bidra till stabilisering och därmed begränsa effekterna av konflikten.”* (Prop. 2004/05:5, s. 13–14.)

Trots att den säkerhetspolitiska omvärldsutvecklingen generellt sett var positiv och att risken för ett militärt angrepp mot Sverige var osannolikt konstaterar regeringen i propositionen att *”det inte går att utesluta att ett militärt hot mot Sveriges frihet och självständighet i framtiden skulle kunna uppstå.”* (Prop. 2004/05:5, s. 24).

5.1.2 Mål

Målet för det militära försvaret beskrivs kortfattat, men med komplettering på krav på operativa förmågor i propositionen 2004. Målet var att det militära försvaret *”inom ramen för sin huvuduppgift, förmågan att kunna föra väpnad strid, skall uppnå den förmåga och genomföra de insatser som krävs.”* (Prop. 2004/05:5). Den operativa förmågan kan sammanfattas enligt följande:

- Försvarsmakten skall övervaka vårt territorium, bidra till att upprätthålla Sveriges självständighet samt bidra till att förebygga och hantera kriser i vår omvärld genom att medverka i fredsfrämjande uppgifter,
- Vid försämrad utveckling kunna möta olika former av hot, kunna skydda verksamheter och objekt samt bistå andra myndigheter bland annat vid insatser mot terrorism eller sabotageverksamhet.
- Efter säkerhetspolitisk försämring kunna utveckla förmåga att möta mer omfattande militära operationer som hotar Sveriges fred och självständighet. (Prop. 2004/05:5 sid.34).

5.1.3 Handlingsalternativ

Vid försvarsbeslutet 2004 så framstår handlingsalternativen som goda. Målen för det militära försvaret sammanvägt med den uppfattade hotbilden medger handlingsfrihet. De tydligaste handlingsalternativen (utan inbördes ordning) för att uppnå de målen för det militära försvaret är:

1. Minskat nationellt försvar
2. Bibehållet nationellt försvar
3. Utökat nationellt försvar

Ovanstående handlingsalternativ kommer för att möjliggöra analysen att användas för samtliga analysenheter och årtal.

5.1.4 Konsekvenser

Avseende det första handlingsalternativet **minskat nationellt försvar** så var konsekvenserna gällande försvarsförmågan mot den uppfattade hotbilden vid tidpunkten för beslutet inte stora. Den positiva säkerhetspolitiska utvecklingen i Sveriges närområde medgav att den redan sedan tidigare påbörjade omstruktureringen av Försvarsmakten (Agrell 2016, s. 183.) kunde fortsätta. Försvarsmakten så som den såg ut på 1990-talet och de första åren under 2000-talet var till stor del att betrakta som föråldrad. Händelserna i omvärlden och då framför allt USA:s krig i Irak och Afghanistan pekade på att den tekniska utvecklingen på det militära området hade gjort enorma framsteg. För att kunna möta framtidens krig och eventuella motståndare fanns det således behov av att nyanskaffa materiel som tillförde tekniska förmågor. Framtiden var, enligt tidigare överbefälhavaren (ÖB) Ove Wiktorin, det nätverksbaserade försvaret (NBF) eller som det beskrivs av Wilhelm Agrell i *Fredens illusioner*, RMA (Revolution in Military Affairs) konceptet. RMA-konceptet utgick i stort från tre förmågor, nämligen överlägsen lägesuppföljning, lednings- och beslutsstöd och precisionsbekämpning (Agrell 2010, s 107–108). Resan mot NBF hade börjat redan under Ove Wiktorins tid som ÖB och utifrån det nu bedömda hotet så kunde denna resa fortgå. Konsekvenserna av alternativet minskat nationellt försvar var alltså för Sveriges säkerhet inte så stora, däremot var ett minskat nationellt försvar en möjlighet tack vare införandet av NBF. Med NBF så skall sensorer bidra till att ge Försvarsmakten ett informationsövertag vilket i sin tur ger att även ett begränsat antal vapen kan användas på ett effektivt sätt (Ny teknik, 2002). Regeringen skriver i propositionen 2004 gällande utveckling mot ett nätverksbaserat försvar att: *”Riksdagen och regeringen har genom tidigare beslut angett att det militära försvaret bör ges en förändrad inriktning, från ett invasionsförsvar mot ett flexibelt insatsförsvar. Utvecklingen mot ett flexibelt insatsförsvar skapar förutsättningar för en ökad operativ effekt, bland annat genom behovssammansatta insatsförband.”* vidare en bit ner i stycket kan vi läsa: *”Att Försvarsmakten skall öka sin förmåga att delta i internationella insatser ställer också krav på utveckling, inklusive prov och försök, inom ramen för konceptet nätverksbaserat försvar.”* (Prop. 2004/05:5, s. 77–78). Uppbyggnaden av NBF innebar kostnader. I en tid då försvarets ekonomiska ramar succesivt minskade så var kostnaderna för den tekniska utvecklingen tvungna att hanteras inom befintlig ram. Innebörden av detta var att reduceringar var tvungna att ske på andra områden för att kunna hantera kostnaderna för NBF (Prop. 2004/05:5, s 226-227).

Fördelarna med detta alternativ är utifrån aktuell hotbild uppenbara. Det fanns handlingsfrihet att genomföra redan påbörjad reformering. I en tid då det finns mycket få hot mot Sverige kan Försvarsmakten minskas och moderniseras.

Det fanns vid tiden för försvarsbeslutet 2004 mycket lite som talade för det andra handlingsalternativet. **Bibehållet nationellt försvar** var utifrån den hotbild som tidigare presenterats ett svagt alternativ. Den påbörjade försvarsreformen syftade till att ändra Försvarsmaktens inriktning mot ett flexiblere insatsförsvar där en stor del av fokus låg på den internationella arenan. Detta tillsammans med den presenterade hotbilden gjorde att fördelarna med att bibehålla den aktuella storleken på invasionsförsvaret inte var större än fördelarna med att fortsätta försvarsreformen. I det omvärldsläge som rådde så fanns det tid till återtag om den säkerhetspolitiska situationen skulle försämrats. Kostnaden för ett bibehållet nationellt försvar skulle innebära att antingen behövdes en utökad ekonomisk ram eller så skulle något annat nedprioriteras.

Ett **utökat nationellt försvar** var inte på något sätt aktuellt vid 2004 års försvarsbeslut. Omvärldsläget pekade i tvärt motsatt riktning och den aktuella hotbilden gjorde detsamma.

5.1.5 Valt handlingsalternativ

Vid försvarsbeslut 2004 valdes alternativet att minska det nationella försvaret. Försvarsreformen fortsatte och den personella kvantiteten minskade till förmån för den materiella kvaliteten. Försvaret andel av bruttonationalprodukten (BNP) gick från 1,8% (år 2000) till 1,4% vid försvarsbeslutet 2004 (Försvarsmakten, *Försvarets andel av BNP*)

Valet att minska det nationella försvaret ter sig rationellt utifrån den då rådande hotbilden och de aktuella målsättningarna.

5.2 Analys av svensk säkerhetspolitik 2009

5.2.1 Hotbild

Inför försvarsbeslutet 2008 inträffade Georgienkriget. Vi kan i propositionen läsa *"med anledning av händelserna i Georgien i augusti 2008 genomförde regeringskansliet (Försvarsdepartementet) en fördjupad analys."* (Prop. 2008/09:140). Med anledning av Georgienkriget och den fördjupade analysen presenterades försvarsbeslutet 2008 inte förrän i mars 2009. I propositionen förklarade dock regeringen att *"Ett enskilt militärt väpnat angrepp direkt mot Sverige är fortsatt osannolikt under överskådlig tid. Kriser eller incidenter, som inbegriper militära maktmedel kan dock också uppstå i vår region, och på längre sikt kan militära angreppshot likväl aldrig uteslutas. Att förhålla sig till denna osäkerhet är en utmaning som kräver möjlighet att kunna agera, enskilt och tillsammans med andra, med kort varsel."* (Prop. 2008/09:140, s. 29).

Försvarsberedningen konstaterar i sin rapport att Norden och Östersjöområdet är stabilt men att det trots det finns utmaningar som behöver mötas. De beskriver även utvecklingen i Ryssland som mångfacetterad, den ekonomiska utvecklingen är positiv, men den politiska har ett demokratiskt underskott. Rapporten konstaterar även att Ryssland till följd av sin starkare ekonomi har ekonomiska resurser för att fortsätta öka sina militärutgifter. Vad de ökade försvarssatsningarna har för effekter anser man sig inte kunna bedöma. (Ds2008:48, s. 22–23).

I svenska medier kunde vi under 2008 läsa ett antal artiklar där det ryska agerandet framhölls som oroande. Nedanstående uttalanden är hämtade från Svenska Dagbladet den 11 augusti 2008:

”Det är oroväckande och visar ett Ryssland som visar sig alltmer konfrontatoriskt och självmedvetet. Även om försvarsberedningen nu inte har något uppdrag så tror jag att var och en i beredningen funderar på det här, säger Karin Enström.” Dåvarande ordförande i riksdagens försvarsberedning (förf. anm.).

”Vi är oroade av den auktoritära utvecklingen. Vi ser ett Ryssland som kanske har svårt att veta i vilken riktning det ska gå. Lackmustestet är hur Ryssland förhåller sig till sina nära grannländer, som Ukraina och Georgien.” Göran Lennmarker ordförande i försvarsberedningen 2007.

”Vi ser en tydlig växelverkan mellan Ryssland och övriga Europa som förstärker den säkerhetspolitiska betydelsen av vårt Nordeuropa. Vi påstår därmed att osäkerheten bedöms vara större idag än tidigare och svårare att bedöma. Och det påståendet stämmer inte helt överens med var försvarsberedningen kom fram till i höstas.” ÖB Håkan Syrén.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att det finns en diskrepans mellan hotbilden från tiden före Georgienkriget och tiden efter. Denna diskrepans får inte något större genomslag i försvarsbeslutet, men medvetenheten om att försvarspolitikerna kan behöva omprövas börjar infinna sig. Exempel på detta får vi bland annat från Tomas Ries, direktör för utrikespolitiska institutet, i samma artikel från Svenska Dagbladet. Ries säger *”Men på sikt innebär det här (kriget i Kaukasus (förf. anm.)) att förhållandet mellan Västeuropa och Ryssland försämras. Detta är en del av en trend som vi sett de senaste sju åren, att Ryssland avlägsnar sig allt längre från grundvärdena i EU. Och det är nu ett märkbart steg som Ryssland tagit.”*

5.2.2 Mål

Målet med det militära försvaret som det beskrivs vid försvarsbeslutet 2009 var att: *”enskilt och tillsammans med andra, inom och utom landet, försvara Sverige och främja vår säkerhet. Detta ska ske genom att:*

- *Hävda Sveriges suveränitet, värna suveräna rättigheter och nationella intressen,*
- *Förebygga och hantera konflikter och krig, samt*

- *Skydda samhället och dess funktionalitet i form av stöd till civila myndigheter.* (Prop. 2008/09:140).

Propositionen är även redan i inledningen tydlig avseende ambitionen för försvaret. *”Utvecklingen mot ett mer användbart och tillgängligt försvar kan bara ske i den takt som ekonomin medger”* (Prop. 2008/09:140, s.2) beskriver att det kan komma att ta en viss tid. Försättningen i samma stycke av propositionen *”I takt med att resurser frigörs ska det nya mer användbara försvaret skapas, där kostnads- och ambitionshöjningar i operativ verksamhet balanseras mot rationaliseringar och ambitionssänkningar.”* (Prop. 2008/09:140, s.2) visar även den på att den ekonomiska aspekten är en viktig del av målsättningen. Tillförda pengar är tillräckliga pengar, anpassa verksamheten utifrån ekonomin.

I den anvisning till Försvarsberedningen som låg till grund för Försvarsberedningens rapport beskriver även statsrådet Sten Tolgfors något som kan utläsas som mål med beslutet. Anvisningarna för Försvarsberedningen lyder:

”Försvarsberedningen ska analysera, konsekvensbeskriva och lämna förslag på inriktning för försvaret som byggs på följande principer:

- *Sverige ska ha ett modernt, flexibelt och kostnadseffektivt insatsförsvar som ska kunna användas där det behövs för att värna svenska värden och intressen.”* (Ds2008:48, s. 8).

5.2.3 Handlingsalternativ

De vid tiden aktuella handlingsalternativen är desamma som 2004, det vill säga,

- Minskat nationellt försvar
- Bibehållet nationellt försvar
- Utökat nationellt försvar

Utöver ovanstående så fanns det ytterligare ett handlingsalternativ under 2009. Detta handlingsalternativ var hur förbanden skulle personalförsörjas. Handlingsalternativet värnplikt eller frivillighet.

5.2.4 Konsekvenser

Även vid försvarsbeslutet 2009 framstår handlingsalternativen som relativt goda. **Minskat nationellt försvar** inom ramen för försvarsreformen är fortfarande ett alternativ som taktar mot både hotbild och målsättningar. Detta alternativ fick sig dock en törn i samband med kriget i Georgien då såväl ett antal av försvarsberedningens politiker som andra debattörer på den säkerhetspolitiska arenan uttalade sin oro över Rysslands agerande. Konsekvenserna av att ytterligare minska det nationella försvaret skulle innebära att förmågan skydda landets territorium skulle minska. Samtidigt var denna uppgift något som ansågs kunna lösas av ett kvalificerat hemvärn och de nationella skyddsstyrkorna tillsammans med de stående förbanden då hotbilden vid tillfället medgav detta.

Alternativet med ett **bibehållet nationellt försvar** är utifrån hotbilden ett realistiskt alternativ. Att efter händelserna i Kaukasien genomföra ytterligare

reduceringar i den redan förhållandevis svaga organisationen skulle kunna leda till framtida konsekvenser. Både propositionen och försvarsberedningens rapport pekar på att det finns osäkerhet gällande utvecklingen i Ryssland, vilket understryks av Georgienkriget. Konsekvenserna med ett bibehållet nationellt försvar var att detta skulle innebära fortsatt värnplikt. En fortsatt värnplikt i kombination med stående och kontraktsanställda förband skulle innebära en ekonomisk ambitionshöjning.

Till skillnad från försvarsbeslutet 2004 så blir alternativet **utökat nationellt försvar** ett relevant handlingsalternativ. Den svenska försvarsmakten har fram till 2008 gått igenom försvarsreformen och omformats i grunden. Tomas Ries uttrycker detta i Svenska Dagbladet på följande sätt: *"Nu har man i Sverige satsat mycket på ett mycket litet men rätt effektivt insatsförsvar, men man har skurit bort den delen som man kan använda i närområdet."* (Svenska Dagbladet, 2008-08-11). Hotbilden har börjat förändras, inte direkt vid denna tidpunkt, mot Sverige men framtiden kan komma att innebära förändringar även gällande detta. Konsekvensen för detta alternativ är definitivt en kostnadsökning.

Värnplikten eller frivillighet hade under en period diskuterats och utifrån hotbilden och målsättningarna skulle ett anställt försvar vara ett bättre alternativ för Försvarsmakten. I 2009 års proposition kan vi läsa: *"Den framtida insatsorganisationen kommer att bestå av stående förband och kontraktsförband samt ett kvalificerat hemvärn med nationella skyddsstyrkor."* (Prop. 2008/09:140, s. 1–2.). Konsekvensen av fortsatt värnplikt är att Sverige inte har några direkt gripbara förband för lösande av uppgifter. Konsekvensen av frivillighet är att förbanden är direkt gripbara, men samtidigt dyrare då personalen i förbanden är anställda.

5.2.5 Valt handlingsalternativ

Sverige valde 2009 alternativet bibehållet nationellt försvar. Dock är detta inte fullt ut med sanningen överensstämmande då införandet av frivillighet istället för värnplikt kom att påverka den nationella försvarsförmågan. Det genomfördes inga förbandsnedläggningar, de nationella skyddsstyrkorna övertog huvudansvaret för försvaret av svenskt territorium och de stående (anställda) förbanden inriktades mot internationell tjänst. Kopplat till den aktuella händelseutvecklingen och hotbilden framstår valet att avskaffa värnplikten vid denna tidpunkt som orationellt. Det rationella valet med dåvarande hotbild och målsättningar hade varit att bibehålla värnplikten men samtidigt ha ett mindre antal anställda förband som upprätthöll förmågan att med kort varsel kunna lösa uppgifter där så behövs. Ur ett ekonomiskt perspektiv är dock valet rationellt. En kombination av värnpliktiga förband och anställda förband hade med största sannolikhet varit ett dyrare alternativ än enbart anställda förband. Försvarets ekonomiska ramar ändrades från 1,4% av BNP (år 2004) till 1,2% av BNP vid försvarsbeslutet 2009 (Försvarsmakten, *Försvarets andel av BNP*).

5.3 Analys av svensk säkerhetspolitik 2015

5.3.1 Hotbild

Propositionen vid nästa försvarsbeslut som ägde rum 2015 inleds med *"Den säkerhetspolitiska situationen i Europa har försämrats. Den ryska ledningen har visat att den är beredd att använda den militära förmågan för att uppnå sina politiska mål."* (Prop. 2014/15:109). Som grund för denna inledning låg Rysslands agerande som senare i propositionen beskrivs på följande sätt: *"Relationen mellan Ryssland å ena sidan och Europa och USA å den andra har försämrats de senaste åren. En omfattande reformering av de ryska väpnade styrkorna inleddes 2008 och målen för den första fasen uppnåddes 2012. Ryssland har i samband med aggressionen mot Ukraina och i andra sammanhang visat förmåga att utan förvarning snabbt kunna kraftsamla och genomföra komplexa operationer i sitt omedelbara närområde."* (Prop. 2014/15:109).

Försvarsberedningen skulle enligt direktiven från chefen för Försvarsdepartementet redovisa sin rapport *Starkare försvar för en osäker tid* i mars 2014. Rapporten fick dock förlängd tid med hänsyn till händelseutvecklingen i Ukraina och redovisades istället den 15 maj 2014. Det ryska agerandet fick också en framträdande roll i rapporten. I rapporten kan vi utläsa följande: *"Det ryska agerandet innebär ett kraftigt försvagande av den europeiska säkerhetsordningen. Europa har präglats av integration, ömsesidiga beroende och samarbete. Ambitionen är fortfarande att utvecklingen ska fördjupas och spridas till angränsande regioner, något som kan stärka säkerheten i Europa. Rysslands agerande i Ukraina utmanar dock de grundläggande principerna för fred och säkerhet i Europa."* (Ds2014:20, s. 18). Försvarsberedningen påtalar även att den militära övnings- och underrättelseverksamheten i Östersjöområdet har ökat sedan 2007 samt att Ryssland sannolikt kommer att *"agera mer utmanande militärt"* (Ds2014:20, s. 19).

5.3.2 Mål

I propositionen 2015 beskrivs målen för det militära försvaret enligt följande:

"Målet för det militära försvaret ska från och med 2016 vara att enskilt och tillsammans med andra, inom och utom landet, försvara Sverige och främja vår säkerhet. Detta ska ske genom att:

- *Hävda Sveriges suveränitet, värna suveräna rättigheter och nationella intressen,*
- *Förebygga och hantera konflikter och krig,*

- *Skydda Sveriges handlingsfrihet vid politisk, militär eller annan påtryckning och om det krävs försvara Sverige mot incidenter och väpnat angrepp samt*
- *Skydda samhället och dess funktionalitet i form av stöd till civila myndigheter.” (Prop. 2014/15:109 s. 52).*

Försvarsberedningen beskriver under rubriken svensk säkerhetspolitik att *”Hävdandet av vårt lands suveränitet och territoriella integritet är en nödvändig förutsättning för att Sverige ska kunna uppnå målen för vår säkerhet.”* (Ds2014:20, s. 22).

5.3.3 Handlingsalternativ

2014 är handlingsalternativen desamma som vid beslutet 2009, d.v.s.

- Minskat nationellt försvar
- Bibehållet nationellt försvar
- Utökat nationellt försvar

5.3.4 Konsekvenser

Då hotbilden hade förändrats och lackmus-testet som försvarsberedningen framhöll i sin rapport från 2007 visade sig ge utslag så var situationen delvis förändrad. Att **minska det nationella försvaret** vid detta tillfälle skulle med stor sannolikhet utmynna i att ett eventuellt återtag av försvarsförmågan skulle sträcka sig längre fram i tiden än vad som var önskvärt utifrån omvärldsutvecklingen. Hotet hade ökat och målsättningarna för det nationella försvaret hade fått en högre prioritet.

Även i alternativet att **bibehålla det nationella försvaret** så framstår svårigheten med att hinna med ett återtag som problematiskt.

Att besluta om ett **utökat nationellt försvar** skulle medföra en fullständig omsvängning av Försvarsmakten. Det internationella fokus som Försvarsmakten inriktat sig mot under de gångna åren hade påverkat såväl organisatoriskt som planeringsmässigt. Försvarsmakten hade förändrat sin organisation och materiel för att anpassa sig mot de krav som de internationella insatserna krävde. Därutöver hade den tidigare försvarsplaneringen för försvaret at Sverige sedan många år övergetts. Att påbörja uppbyggnad av en organisation som skulle klara av målsättningarna som försvarsberedningen och regeringen uttryckt skulle innebära avsevärt ökade anslag.

För ett utökat nationellt försvar krävs även större personella resurser. Värnplikten som legat vilande sedan 2010 blev åter aktuell. 2014 togs en del av denna, repetitionsutbildningen, åter i bruk (*Försvarsmakten, Värnplikten*).

5.3.5 Valt handlingsalternativ

Försvarsbeslutet 2015 innebar en ändring av försvarsmaktens inriktning. Försvarsmaktens fick höjd budget, men sett till BNP så hamnade de ekonomiska anslagen på 1,1% av BNP. Utöver de tillförda pengarna fick försvarsmakten även pengar överförda från internationella insatser till det nationella försvaret. (Prop. 2014/15:109 s. 62). I ljuset av det försämrade säkerhetspolitiska läget valdes således alternativet att **utöka nationellt försvar**.

5.4 Analys av finsk säkerhetspolitik 2004

Nedanstående analys belyser Finlands försvars- och säkerhetspolitik kopplat till nationellt försvar mellan 2004 och 2017 betraktat utifrån den rationella modellen. För att skapa förståelse för förutsättningarna på finsk sida så följer här en mycket kort sammanfattning av den säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse som presenterades av statsrådet 2001.

Finland såg vi denna tid att det säkerhetspolitiska hotet hade minskat. Det fanns behov av en effektivisering av den finska försvarsmakten och denna effektivisering tog sin början i slutet av 1990-talet. I rapporten kan vi läsa *”Minskningen av försvarsmaktens krigstida numerär fortsätter genom att krigstida trupper dras in så att maxstyrkan minskar till 350 000 personer fram till årtiondets slut.”* (Statsrådets kansli, 2001).

5.4.1 Hotbild

Den 24 september 2004 presenterade det finska statsrådet sin säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse. Statsrådets beskriver i sin redogörelse *Finlands säkerhets- och försvarspolitik 2004* att stabiliteten i närområdet har stärkts. En viktig del i detta är EU:s och Natos utvidgning (Statsrådets kansli, 2004, s. 5). Vidare konstaterar statsrådet att *”Trots att hotet om ett konventionellt krig har vikit tillbaka har också Finlands säkerhet på grund av globaliseringen blivit allt mera beroende av den internationella omvärlden. Under de senaste åren har de nya hoten mot säkerheten i vidsträckt mening i allt högre grad fått återverkningar för ländernas yttre och inre säkerhet i Europa.”* (Statsrådets kansli, 2004, s. 16). I redogörelsen beskrivs även att den finska försvarsmakten *”gör förberedelser för att kunna förhindra och vid behov avvärja användningen av militära maktmedel mot Finland”* (Statsrådets kansli, 2004, s. 8). Således ser statsrådet även fortsatt behovet av att på ett tydligt sätt upprätthålla det invasionsförsvaret trots den förändrade säkerhetspolitiska arenan.

5.4.2 Mål

Finlands säkerhetspolitiska mål är att trygga landets självständighet och demokratiska värden. Vidare så skall medborgarnas säkerhet och välfärd främjas. För att uppnå målen med sin säkerhetspolitik så krävs ett trovärdigt invasionsförsvar, en konsekvent utrikespolitik. Finland anser även att det är viktigt att skaffa sig en stark roll och vara aktiv i Europeiska unionen för att kunna uppnå sin målsättning. En utmaning för den finska säkerhetspolitiken är att *”bibehålla och förstärka handlingskapaciteten i en förändrad omvärld där den globala utvecklingen, regionala konflikter och nya hot i allt högre grad påverkar Finlands säkerhet.”* (Statsrådets kansli, 2004, s. 76).

5.4.3 Handlingsalternativ

Handlingsalternativen för Finland är desamma som för Sverige. Således hade Finland följande val:

- Minskat nationellt försvar
- Bibehållet nationellt försvar
- Utökat nationellt försvar

5.4.4 Konsekvenser

För Finlands del så var konsekvenserna av ett **minskat nationellt försvar** inte så stora. Den långa gräns som Finland har mot Ryssland hade av förklarliga anledningar en viss påverkan, då Finland vid denna tidpunkt förvisso inte såg Ryssland som något direkt hot, men ändå höll fast vid osäkerheten inför framtiden. Finland hade påbörjat reformering av sin Försvarsmakt, men inte i samma omfattning som övriga Europa (Jyri Raitasalo, 2017, Strategisk utblick 7). Med hänsyn till den rådande hotbilden fanns förutsättningar för att fortsätta reformeringen i syfte att effektivisera både den freds- och krigstida organisationen. Utifrån möjligheten till effektivisering kunde kostnaden för försvaret minska samtidigt som ett effektiviserat försvar skulle kunna försvara Finland utifrån den aktuella hotbilden.

Alternativet att **bibehålla nationellt försvar** på den befintliga nivån skulle behålla kostnaderna på samma nivå eller högre än tidigare utifrån en minskad hotbild.

Ett **utökat nationellt försvar** skulle leda till ökade kostnader och därigenom mindre handlingskapacitet för övriga uppgifter som försvarsmakten skulle kunna ställas inför.

5.4.5 Valt handlingsalternativ

Utifrån förutsättningarna beskrivna i statsrådets redogörelse skulle den finska militära styrkan uppgå till ca 350 000 man. Av dessa skulle ca 250 000 ingå i de territoriella trupperna (motsvarande Sveriges nationella skyddsstyrkor) och ca 100 000 i de operativa styrkorna (motsvarande Sveriges insatsförband). Finland valde således att minska sitt nationella försvar vid tiden runt 2004 enligt den inriktning som gavs vid beslutet 2000.

5.5 Analys av finsk säkerhetspolitik 2009

5.5.1 Hotbild

När det finska statsrådet presenterade sin nästa redogörelse belystes åter att säkerheten i närområdet hade stärkts. Grunden till detta låg i utvidgningen av den Europeiska unionen och Nato samt att den ekonomiska och politiska utvecklingen i Ryssland fortsatt. Händelserna i Georgien påtalas och innebörden av det ryska agerandet bedöms kunna påverka försvarsarrangemangen i framför allt de baltiska länderna, men på sikt även i Finland. Vidare så belyser rapporten att komplexiteten i hotbilden har ökat och att exempelvis attacker mot datanät, försvarande av energileveranser och miljöhot nu är en del av säkerhetshoten. (Statsrådets kansli, 2009, s. 57).

I statsrådets redogörelse exemplifieras komplexiteten i den rådande hotbilden väl med följande citat: *”Typiskt för säkerhetshot är att de är svåra att förutse och uppstår med kort varsel. Därför krävs det, förutom att man har beredskap och reagerar på hot, att förebyggande och säkerhetsfrämjande åtgärder vidtas...*

Samtidigt bör det beaktas att det fortfarande är möjligt att använda militära maktmedel för att nå politiska mål. Detta återspeglar sig också i bedömningen av Finlands säkerhetsmiljö.” (Statsrådets kansli, 2009, s. 9).

5.5.2 Mål

Det finska statsrådet framhåller under kapitel tre (Finlands säkerhets- och försvarspolitiska handlingslinje) i sin redogörelse att *”De viktigaste uppgifterna för den finska utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiken är att trygga Finlands självständighet, territoriella integritet och grundläggande värderingar, att främja befolkningens säkerhet och välfärd samt att upprätthålla ett fungerande samhälle.”* I kapitlet framgår även att grunden är en *”rätt dimensionerad och trovärdig” försvarsförmåga* som förutom att bara försvara Finland även skall

kunna stödja andra myndigheter och nyttjas för ”*internationell militär krishantering*”. (Statsrådets kansli, 2009, s.71).

Det grundläggande målet för Finlands försvar framgår tydligt senare i samma kapitel genom skrivningen ”*Målet är förebyggande verksamhet på så sätt att den försvarsförmåga som upprätthålls och vår försvarsberedskap i varje situation redan vid en förhandsbedömning gör det olönsamt att inrikta militära åtgärder mot vårt land.*” (Statsrådets kansli, 2009, s. 82).

5.5.3 Handlingsalternativ

- Minskat nationellt försvar
- Bibehållet nationellt försvar
- Utökat nationellt försvar

5.5.4 Konsekvenser

För Finland så var under 2009 konsekvensen av ett **minskat nationellt försvar** inte stor. Även om Ryssland hade påvisat sin förmåga i Georgien så var det nationella försvaret i Finland förhållandevis starkt. Det fanns förutsättningar för att kunna reducera krigsförbanden till förmån för flexibilitet. Flexibilitet kunde uppnås genom att öka truppernas eldkraft, skydd och rörlighet (Statsrådets kansli, 2009, s. 117). För att öka eldkraft, skydd och rörlighet behövdes ekonomiska medel. Antingen kunde Försvarsmakten få ökade ekonomiska ramar alternativt behövde prioriteringar genomföras.

Ett **bibehållet nationellt försvar** skulle innebära minskade möjligheter att genomföra de moderniseringar som behövdes för ett flexiblare försvar inom de ekonomiska ramarna. Då det flexiblare försvaret hade bättre förutsättningar för att kunna leverera enligt de målsättningar som statsrådet hade satt upp så skulle prioriteringen stå mellan en personellt större försvarsmakt eller en modernare lite mindre försvarsmakt.

Det säkerhetspolitiska läget 2009 gjorde att även alternativet **utökat nationellt försvar** var ett realistiskt handlingsalternativ för Finland. De ökade kraven som uppstått gjorde att även höjda anslagsnivåer var aktuella. I statsrådets underlag beskrivs såväl en procentuell ökning av försvarsbudgeten om 2% från år 2011 som att anslagsnivån för krishantering skall höjas stegvis till 150 miljoner euro (Statsrådets kansli, 2009 s. 127)

5.5.5 Valt handlingsalternativ

Finland valde 2009 att bibehålla sitt nationella försvar. De reformer som tidigare påbörjats skulle genomföras och den numerären skulle reduceras till den tidigare nämnda siffran 350 000 man. Fokus för Finlands säkerhetspolitik låg dock

fortfarande fast, det var invasionsförsvaret som satte ramen för den finska Försvarsmakten.

”Finlands militära försvar baserar sig på ett försvarssystem med kapacitet i enlighet med principerna för ett territoriellt försvar, på allmän värnplikt samt på en stark försvarsvilja och internationellt militärt samarbete” (Statsrådets kansli, 2009 s. 108).

5.6 Analys av finsk säkerhetspolitik 2017

5.6.1 Hotbild

När statsrådet under 2017 presenterade sin försvarspolitiska redogörelse hade omvärlden kommit att förändras. Redan i inledningen av rapporten beskriver Statsrådet att *”Finlands militära verksamhetsmiljö har förändrats. Den militära aktiviteten och de militära spänningarna i Östersjöområdet har ökat. Tiden för förvarning vid militära kriser har blivit kortare och tröskeln för att ta till maktmedel har sänkts.”* (Statsrådets kansli, 2017, s. 5). Vidare beskrivs i punktform ett antal faktorer som påverkar det finska försvaret. Nedan följer punkterna:

- *Tiden för förvarning vid militära kriser har blivit kortare och tröskeln för att ta till maktmedel har sänkts. Samtidigt har samhället blivit mera sårbart.*
- *Den militära aktiviteten i Östersjöområdet har ökat.*
- *En konflikt i Östersjöområdet skulle påverka Finlands säkerhet.*
- *Under en eventuell kris är den fria användningen av luftrummet och sjöområdet i Östersjön ifrågasatt. En störning av sjötrafiken samt ett avbrott i Finlands sjöförbindelser västerut skulle påverka hela samhället.*
- *Det kan inte uteslutas att militära maktmedel eller hot om sådana kan komma att användas mot Finland.*
- *Eftersom bilden av kriget har blivit mera komplex, är utbudet av de medlen som kunde riktas mot Finland under en kris vidsträckt. Detta utbud inbegriper både militära och icke-militära medel.*
- *För att Finland ska kunna försvaras förutsätts kapacitet att agera både på marken, till sjöss och i luften och dessutom i cyberomgivningen. De kraven som verksamhetsmiljön ställer framhäver bl.a. spaningskapacitet, förvaltningsområdenas beredskap att agera i situationer som utvecklas snabbt, förmåga att skydda sig mot verkningar av vapensystem med lång räckvidd och cyberförsvarsförmåga.* (Statsrådets kansli, 2017, s. 10).

Säkerhetsläget har skärpts. Den ökade spänningen i Östersjöområdet har konsekvenser för finsk säkerhetspolitik även om något direkt hot är riktat direkt

mot Finland. En annan viktig aspekt som blir belyst i rapporten är att ”Som medlem av EU kan Finland inte stå utanför, om säkerheten hotas i dess närområde eller på annat håll i Europa” (Statsrådets kansli, 2017, s. 15).

5.6.2 Mål

Målet för den finska säkerhetspolitiken 2017 beskrivs enligt följande i rapporten:

”Finlands utrikes- och säkerhetspolitiska mål är att förhindra att Finland blir part i en militär konflikt. Finland beslutar själv om sina säkerhets- och försvarspolitiska lösningar. Finland driver en aktiv stabiliseringspolitik för att förebygga militära hot. Den aktiva stabiliseringspolitiken stöds genom att den nationella försvarsförmågan upprätthålls.” Statsrådets kansli, 2017, s. 15).

5.6.3 Handlingsalternativ

- Minskat nationellt försvar
- Bibehållet nationellt försvar
- Utökat nationellt försvar

5.6.4 Konsekvenser

Under åren 2012–2014 genomförde Finland en omfattande försvarsmaksreform i vilken försvarsmaktens storlek och grundstruktur dimensionerades utifrån de skärpta ekonomiska kraven. Försvarsbudgeten skars vid detta tillfälle ner med cirka tio procent. Innebörden blev bland annat att Finlands krigstida styrka reducerades från de tidigare 350 000 till 230 000 personer. (Statsrådets kansli, 2017, s. 11).

Att ytterligare **minska det nationella försvaret** är utifrån den nu rådande hotbilden inte ett alternativ för statsrådet. Det beskrivs i rapporten att arméns, marinens och flygvapnets förmåga att fullgöra sin uppgift är tillfredställande till god. Dock påtalas tydligt behovet av materielmodernisering avseende ett antal viktiga system. (Statsrådets kansli, 2017, s. 12)

Ett **bibehållet nationellt försvar** är den lägsta nivå som beskrivs i rapporten. Att bibehålla det nationella försvaret samtidigt som det krävs modernisering av materielen innebär ökade kostnader.

Hotbilden som beskrivs 2017 föranleder att även en **utökning av det nationella försvaret** är ett alternativ. Dock blir problemet även här att en utökning innebär ökade kostnader. Finland ser dock att försvarsförmågan behöver upprätthållas och utvecklas i den föränderliga omgivningen (Statsrådets kansli, 2017, s. 14).

5.6.5 Valt handlingsalternativ

Finlands vägval 2017 blev att utöka det nationella försvaret genom att tilldela ytterligare ekonomiska medel. Det ansågs att de resurser som tidigare tilldelats var otillräckliga under de rådande omständigheterna och att försvarsförmågan behövde utvecklas. Beslutet att stärka invasionsförsvaret framstår som rationellt då behovet av modernisering samt den förändrade hotbilden tydligt pekade på att en förändring behövde ske.

6 Avslutning

Uppsatsens avslutning syftar inledningsvis till att presentera resultaten från analysen och med hjälp av dessa svara på forskningsfrågan samt bekräfta eller falsifiera uppsatsens två hypoteser. Därefter följer en avslutande diskussion samt förslag på vidare forskning.

6.1 Resultat

En till synes tydlig skillnad i empirin som analyserats är att Sveriges fokus har legat på säkerhet tillsammans med andra medan Finland tydligare pekar på säkerheten för den egna nationen. I de tidiga svenska propositionerna så är det hotbilden som medger att det nationella försvaret nedrustas, men efterhand så förklaras den nedmonterade Försvarmakten med att Sverige tillsammans med andra skall möta de hot som uppstår. Fram till försvarsbeslutet 2009 framstår Sveriges handlande som rationellt. Vid försvarsbeslutet 2009 hade omvärldsläget förändrats och varningsklockorna börjat ringa. Det genomfördes inga förbandsnedläggningar vid detta tillfälle, men å andra sidan så togs det inte heller höjd för den förändrade hotbilden. Reformationen fick fortgå och internationaliseringen fick öka. Mot bakgrund av de tidigare försvarsbesluten så blev försvarsbeslutet 2014 en tydlig vändpunkt där fokus ändrades och blev nationellt. Denna förändring är rationell då den negativa omvärldsutvecklingen kom närmare Sverige. Det orationella i detta sammanhang är att det förvisso innebar en ökning av de ekonomiska anslagen för Försvarmakten, men inte i den nivå som tydligt presenterat som lägstanivå för att uppnå de målsättningar som ställdes i propositionen.

På den finska sidan så framstår beslutet 2004 som förhållandevis orationellt. Att bibehålla ett starkt nationellt försvar när bedömningen är att hotbilden kommer att fortsätta att minska istället för att satsa på modernisering kan framstå som ett felaktigt beslut. Efter händelserna 2008 framstår dock Finlands tidigare beslut som rationellt. Trots händelserna 2008 genomfördes en större försvarsreform i Finland mellan beslutet 2009 och 2017. Reformen minskade försvarsmaktens kvantitet och tillät inga satsningar för att höja den materiella kvaliteten. Med detta som bakgrund framstår den ekonomiska satsningen vid 2017 års beslut som mycket rationellt. Behovet av modernisering av försvarsmaktens materiel hade nu blivit alarmerande stort. Detta tillsammans med omvärldsutvecklingen framtvängde en satsning på den finska försvarsmakten. Devisen att *”i varje situation redan vid en förhandsbedömning gör det olönsamt*

att inrikta militära åtgärder mot vårt land.” (Statsrådets kansli, 2009, s. 82) har dock präglat den finska säkerhetspolitiken under hela perioden.

Således blir slutsatsen att såväl Sverige som Finland har agerat förhållandevis rationellt utifrån summeringen av de olika besluten. Enskilda beslut kan framstå som mindre rationella, men detta har då sin grund i någon aspekt som ligger utanför uppsatsens kontext. Med konstaterandet att besluten i sig själva framstår som rationella så blir det ologiskt att skillnaden mellan ländernas invasionsförsvar trots det skiljer sig åt markant.

6.1.1 Avsaknad av allvarlig hotbild

Den omvärldsutveckling som har ägt rum allt sedan slutet på kalla kriget har i mångt och mycket varit densamma för Sverige och Finland. En fundamentalt viktig aspekt som dock inte får glömmas bort i sammanhanget är att Finland har en lång gräns mot Ryssland. Under perioden runt försvarsbeslutet 2004 så fanns det ingen egentlig hotbild som krävde ett nationellt försvar. Ryssland, som över tiden varit den normsättande motståndaren, hade en försvarsmakt som inte hade förmågan att utgöra ett hot. Trots detta så blev Sveriges och Finlands val kopplat till det nationella försvaret helt olika. Även om Finland förvisso succesivt minskade sin personella krigstida styrka så valde de att bibehålla ett trovärdigt nationellt försvar. Efter händelserna i Georgien 2008 så går det att skönja en något större osäkerhet i empirin från de båda länderna. Sverige vidmakthåller att det inte finns någon direkt hotbild som skulle påverka den redan påbörjade omsvängningen av Försvarsmaktens inriktning medan Finland påtalar att det fortfarande är möjligt att använda militära maktmedel för att nå politiska mål. Fortfarande ses hotbilden i stort på samma sätt, men distinktion länderna emellan.

Kriget i Ukraina kom att förändra hotbilden. Dock beskrivs hotbilden på ett likartat sätt i de båda ländernas dokument. Även de säkerhetspolitiska besluten efter händelsen är jämförbara länderna emellan.

Slutsatsen av ovanstående är att avsaknaden av allvarlig hotbild inte kan förklara skillnaden mellan Sveriges och Finlands invasionsförsvar.

6.1.2 Historiska aspekter

I en artikel hämtad från Strategisk utblick 7 skriver Jyri Raitasalo om problematiken inom finsk försvarsplanering. Raitasalo som är professor vid den Finska Försvarshögskolan samt avdelningschef vid finska försvarsministeriet formulerar följande:

”Hur försvarsplaneringen genomförs beror till stor del på den strategiska kontext som den berörda aktören befinner sig i. Eftersom stater har såväl olika historiska erfarenheter som geostrategisk placering råder stor variation vad gäller föreställningar om vilka hot staten måste vara beredda att möta, vem eller vad som måste skyddas från dessa hot och vilka militära medel som anses

effektiva eller acceptabla att använda". (Jyri Raitasalo, 2017, Strategisk utblick 7).

Finlands erfarenheter från tiden runt andra världskriget har till synes präglat landets säkerhetspolitik ända fram till nutiden. Utifrån den hotbild som rådde efter kalla kriget och fram till 2008 så var det logiskt och rationellt att minska kostnaderna för det nationella försvaret. En kostnadsminskning innebar per automatik även en reducering av den styrka som stod i beredskap för att med vapen kunna försvara landets territorium. Sverige valde denna väg. Reduceringar kopplat till den rådande hotbilden. Finland å andra sidan valde också reduceringar, men inte alls i samma omfattning och takt som Sverige. I den analyserade empirin finns det beskrivningar som osökt leder tankarna till att det inte är den faktiska hotbilden som styr de finska besluten utan snarare något annat bakomliggande. Exempel på detta är bland annat följande mening hämtad från statsrådet i rapporten från 2004:

"Finland bör i alla situationer ha förmågan att garantera landets självständiga handlingskraft. Med hjälp av den trovärdiga nationella försvarsförmågan förhindras uppkomsten av hot som riktas mot säkerheten på Finlands territorium." (Statsrådets kansli, 2004, s. 8).

2004 kan vi som jämförelse läsa följande i den svenska propositionen:

"Därför behöver vi även fortsättningsvis upprätthålla en grundläggande försvarsförmåga och kompetens att möta olika typer av militära hot." (Prop. 2004/05:5, s. 13)

Genomgående är dokumentationen från Finland tydligare gällande den nationella försvarsförmågan, vilket även har avspeglat sig i utformningen av det nationella försvaret. Mot bakgrund av uppsatsens kontext och nyttjad empiri så framstår den historiska aspekten som en naturlig förklaring på skillnaderna mellan ländernas nationella försvar.

6.1.3 Summering av resultat

Mot bakgrund av uppsatsens kontext och empiri så framstår svaret på forskningsfrågan *"varför avvecklade Sverige sitt nationella försvar under 2000-talet när Finland behöll sitt?"* som förhållandevis tydligt. Det går inte att hitta några tydliga diskrepanser avseende hur länderna ser på hotbilden. Den ekonomiska aspekten kan absolut vägas in, men även om detta skulle vara en parameter så skulle det visa sig att Sverige satsar minst lika mycket eller mer på försvaret än Finland. Således blir slutsatsen att den historiska aspekten, Finlands inbyggda rädsla för att hamna i konflikt med Ryssland, utgör den avgörande skillnaden.

6.2 Förslag på vidare forskning

Då denna uppsats enbart fokuserat på offentliga dokument såsom försvarsberedningsrapporter, propositioner och det finska statsrådets redogörelse för Finlands säkerhets- och försvarspolitik så är det en begränsad del av en komplex frågeställning som har belysts. För att kunna ge en heltäckande bild och hitta ytterligare förklaringsfaktorer skulle en genomlysning av det politiska klimatet i de båda länderna behöva genomföras. Det är sannolikt att de olika besluten har fattats mot bakgrund av samhällshändelser som föranlett att omprioriteringar av exempelvis ekonomiska medel har varit tvungna. Vidare så finns det ytterligare en politisk aspekt som skulle vara intressant att studera i sammanhanget, nämligen huruvida engagemanget i globala organisationer såsom FN har varit en påverkande faktor i utformningen av respektive lands invasionsförsvar. Då tiden som disponerats för uppsatsen inte möjliggjort analys av ovanstående aspekter har dessa inte berörts i uppsatsen, även om det vid tillfällen funnits indikatorer som talat för att dessa kan ha påverkat besluten.

7 Referenser

Primärkällor:

- Ds2003:34. *Vårt militära försvar – vilja och vägval*.
Försvarsdepartementet.
- Ds2008:48. *Försvar I användning*.
Försvarsdepartementet.
- Prop. 2004/05:5. *Vårt framtida försvar*
- Prop. 2004/05:43. *Försvarsmaktens grundorganisation*
- Prop. 2004/05:160. *Avveckling av militärdistriktorganisationen*
- Prop. 2008/09:140. *Ett användbart försvar*
- Prop. 2014/15:109. *Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016-2020*.
- Statsrådets kansli, 2004. *Finlands säkerhets- och försvarspolitik 2004. Statsrådets redogörelse SRR 6/2004*.
- Statsrådets kansli, 2009. *Finlands säkerhets- och försvarspolitik 2009. Statsrådets redogörelse*.
- Statsrådets kansli, 2012. *Finlands säkerhets- och försvarspolitik 2012. Statsrådets redogörelse*.
- Statsrådets kansli, 2017. *Statsrådets försvarspolitiska redogörelse*.

Sekundärkällor:

- Agrell, Wilhelm, 2000. *Fred och fruktan, Sveriges säkerhetspolitiska historia 1918-2000*. Lund: Historiska Media.
- Agrell, Wilhelm, 2016. *Det säkra landet. Svensk försvars- och säkerhetspolitik från ett kallt krig till ett annat*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Agrell, Wilhelm, 2010. *Fredens illusioner, Det svenska nationella försvarets nedgång och fall 1988-2009*. Stockholm: Atlantis AB
- Agrell, Wilhelm, 2014-02-14.
<http://www.sakerhetspolitik.se/Forsvar/internationellt-forsvar/Militar-alliansfrihet/wilhelm-agrell-om-alliansfrihet-och-neutralitet/> (Hämtad 2019-04-02)
- Allison, Graham & Philip Zelikow, 1999 [1971]. *Essence of decision: Explaining the Cuban Missile Crisis*. New York: Longman.
- Försvarsmakten, *Försvarets andel av BNP*
<https://www.forsvarsmakten.se/sv/om-myndigheten/ekonomisk-planering-och-redovisning/forsvarets-andel-av-bnp/> (Hämtad 2019-04-16)
- Försvarsmakten, *Värnplikten genom åren*.
<https://www.forsvarsmakten.se/sv/information-och-fakta/var-historia/artiklar/varnplikt-under-109-ar/> (Hämtad 2019-03-25).

- Holm, Olof, 2015, 'Försvaret – ett vanskött "särintresse"; försvarspolitiska beslut I historisk belysning' i Tidskrift för sjöväsendet N:r 3 2015, s 273-288.
- Hedin, Ola, 2011, *Försvarets förutsättningar – en ESO-rapport om erfarenheter från 20 år av försvarsreformer*. Stockholm: Elanders Sverige AB
- Meinander, Henrik, 2014. *Finlands Historia: linjer, strukturer, vändpunkter*. Helsingfors: Oy Nordprint Ab
- Nationalencyklopedin, Berlinmuren.
<https://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/berlinmuren> (Hämtad 2019-03-25)
- Nationalencyklopedin, kalla kriget.
<https://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/kalla-kriget> (Hämtad 2019-03-25)
- Nationalencyklopedin, Finland
<https://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/finland#historia> (Hämtad 2019-04-02)
- Nationalencyklopedin, säkerhetspolitik
<https://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/sakerhetspolitik> (Hämtad 2019-04-10)
- Nationalencyklopedin, vinterkriget
<https://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/vinterkriget> (Hämtad 2019-04-02)
- Nationalencyklopedin, Sverige
<https://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/sverige#historia/demokratis-genombrott> (Hämtad 2019-04-02)
- Ny Teknik, 2002-10-01. *Fienden fångas I försvarets nya nät*. Nyhetsartikel.
<https://www.nyteknik.se/digitalisering/fienden-fangas-i-forsvarets-nya-nat-6449391> (Hämtad 2019-04-10)
- Raitassalo, Jyri, 2017, *Problematiken inom finsk försvarsplanering*. Strategisk Utblick 7. Stockholm: FOI
- Statsrådets kansli, 2001. *Finlands säkerhets och försvarspolitik 2001. Statsrådets redogörelse till riksdagen 13.6.2001. VNS/2001 vp*
- Svenska Dagbladet, 2012-12-30. *Försvaret med tidsgräns*. Nyhetsartikel.
<https://www.svd.se/forsvar-med-tidsgrans> (Hämtad 2019-04-05)
- Svenska Dagbladet, 2008-08-11. *Kriget skärper försvarsdebatt I väst*.
<https://www.svd.se/kriget-skarper-forsvarsdebatt-i-vest> (Hämtad 2019-04-11)